

Suomusjärven kulttuuri matkailukäyttöön

Ilkka Virtanen Professori, Vaasa

Verkkaisen alun jälkeen kesä on vauhtiin päästyään jälleen kerran valloittanut Suomen. Kesän mukana ovat tulleet monenkirjavat kesätapahtumat. On mestaruuskisoja niin saappaanheitossa, eukonkannossa, siällä ratsastuksessa kuin kadulla konttaamisessakin. Näiden keinotekoisten ja usein väkinäisten huomionherättämistapahtumien ohella on toki paljon arvokastakin tapahtumaa. Jo 30 vuotta järjestetyt Kaustisen kansanmusiikkifestivaalit olkoot tästä oivana esimerkkinä.

Kaikki paikkakunnat eivät yllä kaustislaisten suorituksiin. Eikä ole tarpeellistakaan. Useimmista kunnista löytyisi kuitenkin paljon arvokasta esiintuotavaa, joka kiinnostaisi sekä paikkakunnan omia asukkaita että kesämatkallaan olevia turisteja - kunhan nämä erikoisvahvuudet vain saatettaisiin oikealla tavalla yleiseen tietoisuuteen. Käytän seuraavassa esimerkkinä Suomusjärven kuntaa, jossa syntyperäisenä varsinaissuomalaisena ja sittemmin Pohjanmaalle muuttaneena olen viimeisen 25 vuoden aikana säännöllisesti vierailut, myös viettänyt perheineni osa-aikaisesti kesäni.

Runsasjärvisenä kuntana Suomusjärvi on suosittu kesäasumisen kohde. Kesäasukkaat elelevät rauhassa mökeillään ja tuovat kaivattuja markkoja paikallisiin kauppaliikkeisiin. Siihen heidän osallistumisensa kunnan elämään tyypillisesti rajoittuukin. Ykköstietä pitkin kulkevat valtavat matkailijavirrat kunnan lävitse - kulkevat nimenomaan lävitse, pysähtyvät korkeintaan kahville Ykköspesään tai Lahnajärven ravintolaan. Kuntaa sinänsä tuskin huomataan, ainakaan se ei jää mieleen. Kokeukseni on, että kolmion Turku - Helsinki - Tampere ulkopuolella Suomusjärven kunta sotketaan säännönmukaisesti sitä paljon tunnetumpaan Suomussalmen kuntaan. Eikö mitään ole tehtävissä kunnan tunnettuuden parantamiseksi? Vastaukseni on: on toki, ja vieläpä yksinkertaisin keinoin. Keinot perustuvat kunnan historiaan ja sen luontoon.

Suomusjärven kivikautinen kulttuuri

Jokaisen historiansa koulussa hyvin lukeneen pitäisi tuntea kivikautinen Suomusjärven kulttuuri-. Tämä ominaisuus yhtenä Suomen vanhimpana tunnettuna asuinseutuna on kunnan arvokkain historiallinen perintö. Uskon, että tätä perintöä voisi laajasti hyödyntää kunnan tunnettuustekijänä. Arkeologiset löydökset on tietysti toimitettu asianmukaisesti museoihin ja kokoelmiin. Olen kuitenkin varma, että esimerkiksi Kansallismuseo, Turun linna sekä Turun ja Helsingin yliopistojen historian ja arkeologian laitokset olisivat valmiit asiantuntemuksellaan ja aineistoillaan tukemaan Suomusjärven kulttuurista Suomusjärvelle pystytettävää pysyvää tai vaihtuva-alaista näyttelyä. Kun **Anerion koulu** jää muutaman vuoden sisällä pois koulukäytöstä, voisi se jatkossa toimia tällaisen historiallisen näyttelyn tyyssijana. Muutama keskeinen historiallinen esine sekä valokuvat, kartta-aineistot ja nykyaikaisiin multimediatekniikoin toteutetut esittelyt muodostaisivat näyttelyn rungon. Tärkeintä olisi, että näyttely olisi asiantuntijoiden laatima. Koulu tarjoaisi sopivat tilat myös monelle oheistoiminnalle: käsityötaitojen esittelylle/myynnille, kahviolle jne. Näyttelytila olisi helposti saavutettavissa eikä parkkiongelmia syntyisi.

Vanha ykköstie - museotie - Kekkonen tie

Ykköstie hallitsee Suomusjärven elämää, ilmeisesti niin hyvässä kuin pahassakin. Nykyinen tie on jo ainakin toinen laatuaan. Ja kolmatta versiota suunnitellaan. Viimeistään moottoritien valmistuttua

se viimeinenkin matkailija ajaa pysähtymättä kunnan ohi. Olisikin korkea aika saada vanhin osa ykköstiestä, esimerkiksi väliltä Anerion koulu - Lahnajärvi, museotieksi ja sitä kautta yhdeksi kunnan vetonaulaksi. Anerion koulu voisi toimia tässäkin tien lähtökohtana ja opastuksen tukikohtana. Käsittääkseni museotietä koskeva hanke onkin jo vireillä. Tien museaalista arvoa korostaa se, että tien varrella sijaitsee itsenäisen Suomen yhden merkittävimmän vaikuttajan, **presidentti Urho Kekkonen** kesähuvila (**Ahti Karjalaisen** vieressä oleva huvila tuo vielä lisäarvoa). Huvila on suvun yksityiskäytössä, mutta jo sen merkintä karttoihin ja maastoon olisi huomattava matkailuvaltti. Pitkällä tähtäimellä huvila tulisi kuitenkin saada valtion tai jonkin säätiön (kukaties kunnan) omistukseen, jotta se voitaisiin avata myös yleisölle. Menestys olisi taattu.

Elämyksiä luonnosta

Salmijärvi on yksi Suomusjärven monista kauniista järvistä. Järven lounaisrannalla kohoaa **Pääskymäki** lähes 50 metrin korkeuteen veden pinnasta. Suurin osa tuosta maastoerosta on pystysuoraa kalliojyrkännettä. Kun järvellä soutelija saapuu mäen jylhien jyrkänteiden alle, hän kokee varsinais-suomalaisen version pohjoisen **Julma-Ölkky** tai Ruoveden **Toriseva** -elämyksestä. Järjestetyt veneet Pääskymäen jyrkänteitä ihaillemaan, veneiden vuokraus vastaavaan tarkoitukseen tms. toimenpiteet saisivat takuulla kiinnostuneet ja kiitolliset asiakkaansa. Järven rantojen omistussuhdeym. asioita en tarkemmin tunne, mutta eikö urheiluseura, leijonat, partiolippukunta tai muu vastaava järjestö voisi ottaa käytännön järjestelyjä hoitaakseen.

Anerion järveen rajoittuvat Laperlan kylän peltoaukeat ovat tyypillistä varsinais-suomalaista savi-peltolakeutta. Mutta keskellä tätä peltolakeutta, Suomusjärven ja Kiikalan kuntien rajalla, sijaitsee erikoinen luonnonoikku, jättiläismäinen siirtolohkare **Hermolanvaha**. Lähellä asuvat tietävät kertoa, että aina joku ohikulkija osaa kiveä tiedustella, vaikka sitä ei ole millään tavalla maastoon tai esitteisiin merkitty. Kivi on helpon kävelymatkan päässä edellä jo mainitusta Anerion koulusta, vain viitoitusta (ja sopimusta maanomistajien kanssa) kaivattaisiin. Kansanperinteestä löytyisi varmasti tarinoita kiven synnystä ja vaiheista. Tällaiset tarinat, olisivat ne sitten totta tai tarua, luonnollisesti lisäisivät kivijättiläisen kiinnostavuutta. Itse muistan kulkeneeni Kesälahdella Savossa usean kilometrin metsätaipaleen nähdäkseni pakanallisen uhrikiven, joka mitoiltaan ja muulta olemukseltaan oli varsin vaatimaton, mutta historialliselta taustaltaan mielenkiintoinen.

Puolimatkan krouvi

Edellä jo totesin, että Suomusjärveä ei laajalti tunneta eikä osata paikallistaa Suomen kartalla. Mutta kun kuulijalle kertoo, että kunta on ykköstien varressa Turun ja Helsingin puolella välissä, paikallistus luonnollisesti onnistuu. Tähän liittyikin vielä yksi luonnon erikoisuus, johon en kovin monen paikkakuntalaisenkaan ole havainnut kiinnittävän huomiota. Kitulasta Helsinkiin lähdetessä on ennen kirkolle vievää tietä suuri ylämäki, jonka vasemmalla puolella on poikkeuksellisen kaunismuotoinen ja suurikokoinen kuusi. Tämä **puolimatkan kuusi** on parin kilometrin tarkkuudella Turun ja Helsingin puolella välissä ja ansaitsisi siksi itsestään kertovan opasteen tien varteen. Lepikon harventaminen myös toisi kuusen entistä paremmin näkyville. Lahnajärven jälkeen on ykkösti- en läheisyydessä niin ikään uljas **Rotomänty**. Viimeksi mainittu on sentään rauhoitettu ja myös maastoon merkitty. Ja kukapa tietää, vaikka naapuripitäjän Samatkan Elias Lönnrot tai joku muu merkkimies olisi levähtänyt näiden puiden juurella ja nauttinut eväitään (Kesälahdella uhrikiven lähetyvillä on myös Lönnrotin petäjä, tavallinen komeahko mänty, mutta kun Lönnrot oli sen juurella tarinan mukaan laulattanut runontaitajia, niin männystä - ja saman tien Kesälahdesta - tuli kuuluisa).

Elämykset rakentuvat usein arkipäiväisistä asioista. Nämä asiat on vain tiedostettava ja saatettava laajempiin asiayhteyksiinsä. Olen edellä tuonut esille joitakin kokemuspäiriini kuuluvia asioita, jotka voisivat tuottaa elämyksiä myös muille, ainakin ne ensi kertaa kohtaavalle. Itse haluan kokea nuo elämykset yhä uudelleen, aina seudulla liikkuessani. Uskon, että sopivilla panostuksilla maastamme löytyisi kaltaisiani runsaasti lisää.

(**Salon Seudun Sanomat** 4.7.1997, 2)